

***Ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności
i efektywności realizacji Strategii Rozwoju Miasta
i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030 – ewaluacja
ex-ante***

INICJATYWAŁOKALNA.PL
SP. Z O.O.

Marzec 2022

Spis treści

Wstęp	3
1. Partycypacyjny charakter dokumentu.....	5
1.1. Nabór fiszek projektowych	6
1.2. Konsultacje społeczne Strategii	6
1.3. Opiniowanie przez Zarząd Województwa	9
2. Ocena poprawności, kompletności, adekwatności i trafności projektu Strategii.....	10
3. Weryfikacja założeń Strategii wobec zapisów dokumentów wyższego rzędu.....	15
Podsumowanie.....	17
Spis tabel.....	18

Wstęp

Ewaluacja jest procesem mającym za zadanie ocenę jakości oraz wartości przebiegu i efektów wdrażania danej polityki czy interwencji publicznej. Choć nie jest to badanie naukowe, monitoring czy audyt, to dzieli z tymi narzędziami wiele wspólnych cech. Ewaluacja może być przeprowadzona na każdym etapie projektu, dokumentu czy programu – w tym przypadku *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030* (dalej: Strategia). Ewaluacja *ex-ante* przeprowadzana jest przed działaniem, w tym przypadku przed przyjęciem i wdrożeniem Strategii. Ma ona ocenić trafność zamierzonych zadań i projektów zgodnie z głównymi założeniami/celami dokumentu. Ewaluacja *mid-term*, często nazywana też ewaluacją *on-going*, to badanie prowadzone podczas wdrażania Strategii – ocenia osiągnięte etapy, produkty i rezultaty. Daje możliwość modyfikacji działania, tak aby lepiej spełniało zamierzone cele. Natomiast ewaluacja *ex-post* jest to najpopularniejsze tego typu badanie. Przeprowadzana po zakończeniu wdrażania Strategii, ma na celu zbadanie długotrwałych rezultatów, a także ocenia realizację poszczególnych etapów oraz stopień realizacji zakładanych celów.

Każda z wyżej wskazanych ewaluacji ma określone zastosowanie i metodologię. Niniejszy raport dotyczy przeprowadzonej ewaluacji *ex-ante*, tj. uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji dla projektu *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030*. Proces ewaluacji rozpoczął się wraz z konsultacjami społecznymi projektu Strategii – niniejszy Raport pokazuje procedurę oraz zmiany, jakie zachodziły w dokumencie Strategii w trakcie jego konsultowania, opiniowania i w wyniku ewaluacji.

Wiele elementów Strategii stanowi przedmiot ewaluacji *ex-ante*. Badanie to m.in. weryfikuje poprawność, kompletność, adekwatność, trafność i aktualność wniosków wynikających z diagnozy i tłumaczy przyczyny potencjalnych zmian. Ewaluacja ta ocenia również poprawność określonych działań i ich realność w kontekście dostępnych zasobów. Istotnym elementem ewaluacji jest również weryfikacja założeń wobec zapisów dokumentów wyższego rzędu.

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) wprowadziła obowiązek przeprowadzenia ewaluacji uprzedniej, nie wspominając o ewaluacji śródkresowej ani końcowej. Ewaluacja wydaje się jednak być

bardzo ważnym procesem nie tylko przed, ale też w trakcie i po realizacji dokumentu.

W Strategii przyjęto więc następujący schemat ewaluacyjny:

- Ewaluacja *ex-ante* – Raport (przed realizacją Strategii),
- Ewaluacja *on-going* (na bieżąco, w trakcie wdrażania Strategii),
- Ewaluacja *mid-term* (w połowie okresu realizacji Strategii),
- Ewaluacja *ex-post* (na zakończenie realizacji Strategii).

W przypadku ewaluacji *ex-ante*, wyróżnia się cztery podstawowe kryteria¹:

- trafności celów strategicznych i planowanych działań względem zidentyfikowanych problemów lub wyzwań;
- przewidywanej skuteczności działań na rzecz realizacji celów oraz metod ich wdrażania i zabezpieczenia odpowiednich zasobów;
- przewidywanej efektywności sumy zasobów przeznaczonych na realizację działań;
- spójności wewnętrznej między jej celami a priorytetami i działaniami oraz zewnętrznej, między założeniami strategii a założeniami dokumentów wyższego rzędu lub równorzędnymi.

Ewaluacja *ex-ante* Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030 wykonana została w sposób partycypacyjny, jednocześnie jest efektem pracy wewnętrznej w Urzędzie Miasta i Gminy Skalbmierz oraz podmiotu zewnętrznego – Wykonawcy dokumentu Strategii. Przyjmuje się, że jeżeli projekt Strategii powstawał w sposób partycypacyjny, to nie jest konieczne prowadzenie ewaluacji jako całkowicie osobnego działania, dublującego wcześniejsze. Raport z ewaluacji *ex-ante* może pokazywać procedurę oraz zmiany, jakie zaszły w dokumencie Strategii w wyniku przeprowadzenia ewaluacji.

¹ *Strategia Rozwoju Gminy – Poradnik Praktyczny*, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

1. Partycypacyjny charakter dokumentu

Opracowanie *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030* obejmowało szereg działań partycypacyjnych:

1. Badanie ankietowe w dniach 19.05–11.06.2021 r. przeprowadzone wśród mieszkańców gminy, na potrzeby procesu diagnostycznego, w celu opracowania *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030*. Ankieta była dostępna w wersji on-line oraz w wersji papierowej. Udział w badaniu wzięło 129 osób.
2. Różnego rodzaju spotkania:
 - 20 lipca 2021 r. spotkania informacyjno-warsztatowe (podsumowanie diagnozy i rozpoczęcie kształtowania założeń Strategii):
 - godz. 9:00 – członkowie zespołu Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz;
 - godz. 11:00 – przedstawiciele Rady Miejskiej, Sołtysi;
 - godz. 12:30 – przedsiębiorcy, przedstawiciele stowarzyszeń i organizacji NGO.
 - 2 listopada 2021 r. – wewnętrzne spotkanie roboczo-konsultacyjne z przedstawicielami Urzędu Miasta i Gminy w Skalmierzu (dyskusje na temat założeń i priorytetowych zadań do realizacji w ramach Strategii, omówienie propozycji projektów);
 - 19 stycznia 2022 r., godz. 13:00 – otwarte spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami gminy, Radnymi Miejskimi, Sołtysami.
3. Wiele rozmów telefonicznych i osobistych (spotkania „robocze”) oraz korespondencji e-mailowej między autorami Strategii i współtworzącymi ją pracownikami Urzędu Miasta i Gminy Skalmierz.
4. Nabór tzw. fiszek projektowych (propozycji projektów do realizacji w ramach Strategii), który odbył się na przełomie sierpnia i września 2021 r.
5. Konsultacje społeczne:
 - projektu *Diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miasta i Gminy Skalmierz* oraz wstępnych założeń do *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030* (drzewo celów, plan operacyjny), przeprowadzone w dniach 23.11–03.12.2021 r.;
 - projektu *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030*,

przeprowadzone w dniach 17.12.2021–23.01.2022 r.

Na każdym etapie tworzenia dokumentu, wszystkie zainteresowane osoby miały zapewnioną możliwość wyrażenia swojej opinii, udziału w dyskusjach, złożenia uwag do projektów dokumentów, dlatego też należy stwierdzić, że Strategia powstała w sposób partycypacyjny.

1.1. Nabór fiszek projektowych

Nabór fiszek projektowych został przeprowadzony na przełomie sierpnia i września 2021 r. Wypełnioną fiszkę projektową zainteresowani mogli złożyć do dnia 3 września 2021 r. w następujących formach:

- a) drogą elektroniczną na adres e-mail: sekretariat@skalbmierz.eu, wpisując w tytule „Fiszka projektowa – strategia rozwoju”;
- b) drogą korespondencyjną na adres: Urząd Miasta i Gminy w Skalbmierzu, ul. T. Kościuszki 1, 28-530 Skalbmierz, z dopiskiem „Fiszka projektowa – strategia rozwoju”;
- c) bezpośrednio do Sekretariatu w Urzędzie Miasta i Gminy w Skalbmierzu, w godzinach pracy Urzędu.

Podczas naboru, do Urzędu Miasta i Gminy w Skalbmierzu nie wpłynęła żadna fiszka projektowa.

1.2. Konsultacje społeczne Strategii

W dniach 17.12.2021–23.01.2022 r. odbyły się konsultacje społeczne projektu *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030*. Konsultacje miały na celu zapoznanie grupy docelowej z projektem dokumentu *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030* oraz zebranie uwag, opinii i propozycji dotyczących zapisów dokumentu.

Projekt *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030* podlegał obowiązkowo konsultacjom:

1. z mieszkańcami gminy;
2. z lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, w szczególności z działającymi na terenie gminy, w tym organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami;
3. z sąsiednimi gminami i ich związkami;

4. z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Dodatkowo Miasto i Gmina Skalbmierz włączyła w proces konsultacji społecznych następujące podmioty:

5. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Perły Ponidzia”;
6. Powiat Kazimierski.

Do podmiotów wskazanych w pkt. 3–6 wysłane zostały pisma informujące o konsultacjach.

W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie nie wpłynęły żadne formularze uwag, natomiast wpłynęło 1 pismo z uwagami Dyrektora RZGW w Krakowie. Szczegółowe zestawienie uwag wraz z informacją o wynikach konsultacji i uzasadnieniem uwzględnienia lub braku uwzględnienia poszczególnych uwag zgłoszonych w trakcie konsultacji, zamieszczono w tabeli 1.

Tabela 1 Rejestr zgłoszonych uwag do projektu Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030

Lp.	Zgłaszający	Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga	Obecny zapis	Propozycja zmiany wraz z uzasadnieniem	Stanowisko wraz z uzasadnieniem
1.	Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie	Wykaz powiązań celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu oraz uwagi ogólne	Zgodnie z pismem stanowiącym załącznik <i>Raportu z przeprowadzonych konsultacji społecznych</i>	Zgodnie z pismem stanowiącym załącznik do <i>Raportu z przeprowadzonych konsultacji społecznych</i> .	Wszystkie uwagi uwzględniono.

Źródło: Opracowanie własne

Podczas konsultacji społecznych nie wpłynęły żadne uwagi, jedynie opinia z uwagami Dyrektora RZGW w Krakowie, w związku z czym modyfikacji uległy informacje dotyczące powiązania celów Strategii z dokumentami planistycznymi wyższego rzędu. Ostateczna wersja Strategii jest zgodna z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców oraz jest przez nich akceptowana.

1.3. Opiniowanie przez Zarząd Województwa

Na podstawie art. 10f ust. 2–3 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 z późn. zm.) pismem z dnia 25.01.2022 r. Burmistrz Miasta i Gminy Skalbmierz zawnioskował o zaopiniowanie projektu *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030*. Opinia miała dotyczyć sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa. 24 lutego 2022 r. przekazano Uchwałę nr 4902/22 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego w sprawie wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględniania w projekcie Rozwoju Miasta i Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030 ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie wraz załącznikiem – opinią. Zarząd Województwa pozytywnie zaopiniował projekt Strategii, jednak niezależnie od pozytywnej opinii dla projektu *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030*, konieczne jest wprowadzenie pewnych korekt i uzupełnień zapisów. Rejestr uwag, wynikających z opinii Zarządu Województwa Świętokrzyskiego zamieszczono w tabeli 2.

Tabela 2 Rejestr uwag, wynikających z opinii Zarządu województwa świętokrzyskiego do projektu Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030

Lp.	Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga	Uwaga wraz z propozycją korekty	Stanowisko wraz z uzasadnieniem
1.	Analiza SWOT	Wskazanie wśród szans w analizie SWOT rolnictwa ekologicznego.	Uwaga została uwzględniona.
2.	Tabela 13 Wykaz powiązań celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu	Wymienione w tabeli dokumenty: <i>Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności</i> oraz <i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju</i> zostały uchylone w dniu 13 listopada 2020 r. W ww. tabeli odniesiono się do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa (PZPWŚ), jednakże jako cel główny wpisano misję PZPWŚ.	Wszystkie uwagi uwzględniono. .
3.	Mapa 1 Gmina Skalmierz – uwarunkowania: sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, formy ochrony przyrody, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego	Na terenie gminy są dwa złoża surowców ilastych Topola i Szarbia. Teren gminy jest potencjalnie zasobny w tego typu kopaliny, nie należy pomijać tego potencjału, a przynajmniej wspomnieć o możliwości wykorzystania surowców mineralnych. Byłaby to mało kolizyjna eksploatacja i nie zaburzałaby ogólnego pomysłu na gminę. Brak ukazanych na mapie złóż surowców ilastych Topola i Szarbia.	Uwaga została uwzględniona. Uzupełniono mapę o złoża kopaliny.
4.	Mapa 2 Gmina Skalmierz – główne uwarunkowania przyrodnicze i gospodarcze rozwoju funkcji rolniczej	Opublikowanie mapy ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z 1999 r., podczas gdy zasięg czasowy Strategii to 2022–2030.	Zamieszczono mapę ze studium z 1999 r. ze względu na brak obowiązującego nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.
5.	Mapa 6 Fragment mapy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego – Kierunki rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu	Legenda zaprezentowana w Strategii obok mapy 6 nie odpowiada treści graficznej mapy. Należy przedstawić legendę odpowiadającą treści mapy.	Uwaga została uwzględniona. Dokonano korekty w legendzie do mapy 6.
6.	Rozdział Model Struktury funkcjonalno- przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	Rozdział zawiera wybrane mapy pochodzące ze studium i PZPWŚ bez jakichkolwiek komentarzy, warto omówić mapę 7.	Dodano opis do mapy 7.

Źródło: Opracowanie własne

2. Ocena poprawności, kompletności, adekwatności i trafności projektu Strategii

Dla oceny poprawności, kompletności, adekwatności i trafności projektu Strategii zadano następujące pytania badawcze:

1) Czy sporządzono Diagnozę zgodnie z art. 10a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057)?

Tak, *Diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miasta i Gminy Skalmierz* sporządzono zgodnie z art. 10a ww. ustawy. Projekt Diagnozy oraz wstępnych założeń do *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030* (drzewo celów, plan operacyjny, zadania), podlegały konsultacjom społecznym przeprowadzonym w dniach 23.11–03.12.2021 r. W wyznaczonym terminie nie wpłynęły żadne uwagi do projektu Diagnozy i wstępnych założeń Strategii.

2) Czy Diagnoza jest kompletna i spójna wewnętrznie?

Diagnoza została opracowana we współpracy Urzędu Miasta i Gminy Skalmierz (spojrzenie od wewnątrz) z Wykonawcą zewnętrznym (spojrzenie od zewnątrz). Diagnoza jest spójna wewnętrznie, jej struktura została w sposób logiczny i czytelny podzielona na rozdziały i podrozdziały. Różne zagadnienia z poszczególnych sfer zostały przeanalizowane w odrębnych rozdziałach. Analizie poddano następujące obszary:

- Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego – dostępność komunikacyjna i mobilność;
- Ludność, zachodzące procesy demograficzne i rozwój w wymiarze społecznym;
- Gospodarka i rynek pracy;
- Środowisko naturalne i infrastruktura;
- Kultura i dziedzictwo;
- Sport, rekreacja i turystyka;
- Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne;
- Bezpieczeństwo;
- Polityka społeczna;
- Edukacja i wychowanie;
- Kapitał społeczny;
- Finanse samorządowe.

Swoim zakresem Diagnoza obejmuje stan aktualny (dane ilościowe za 2019 r.) oraz stan poprzedzający stan aktualny (dane dla poszczególnych lat z okresu 2015–2019). Sytuacja bieżąca i zachodzące procesy mają odzwierciedlenie w analizie SWOT, która pozwala stwierdzić jakie w gminie są problemy i bariery rozwojowe, a jakie są jej potencjały i szanse do rozwoju. Dokument spełnia swoją funkcję, ponieważ umożliwia podjęcie decyzji strategicznych, takich jak określenie wizji rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz, określenie celów strategicznych rozwoju oraz ukierunkowanie działań i wskaźników osiągnięcia celów.

3) Czy w projekcie Strategii została określona wizja? Czy cele strategiczne i szczegółowe odpowiadają na zdiagnozowane bariery rozwojowe i potrzeby oraz są odpowiedzią na mocne strony i potencjały gminy? Czy cele strategiczne i szczegółowe przyczyniają się do osiągnięcia wizji?

Tak, w projekcie Strategii określona została wizja, czyli stan docelowy rozwoju gminy osiągnięty do 2030 roku. Wizja powstała w procesie dialogu, z udziałem mieszkańców i ich przedstawicieli, podczas różnego rodzaju spotkań. Wstępne założenia Strategii, w tym wizja, zostały poddane do publicznej oceny (możliwość złożenia opinii i uwag) w dniach 23.11–03.12.2021 r. i dodatkowo w projekcie Strategii poddanym konsultacjom społecznym w dniach 17.12.2021–23.01.2022 r. Do zaproponowanej wizji nie wpłynęły żadne uwagi. Wizja wyraża aspiracje i ambicje mieszkańców oraz władz lokalnych, a jednocześnie jest możliwa do zrealizowania. W projekcie Strategii określono również cele strategiczne, podzielone na cele szczegółowe, których osiągnięcie za pomocą realizacji założonych działań priorytetowych, pozwoli na dojście do stanu przewidzianego w wizji. W procesie opracowania Strategii wyzwania rozwojowe zostały opisane poprzez konkretne cele strategiczne, dzięki czemu uzyskano spójność i komplementarność między elementami diagnozy, a planowanymi zadaniami.

Cel szczegółowy „Rozwój przedsiębiorczości”, do osiągnięcia którego założono realizację działań priorytetowych: „Wspieranie start-upów i przedsiębiorczości społecznej” i „Wykorzystanie potencjału rolniczego”, jest odpowiedzią m.in. na zdiagnozowane problemy takie jak: spadek liczby mieszkańców spowodowany przede wszystkim migracją ludzi młodych oraz wysoki poziom bezrobocia. Cel ten jest też odpowiedzią na wyzwania związane z rozwojem przedsiębiorczości. Działania ukierunkowane są na poprawę warunków funkcjonowania przedsiębiorstw oraz rozwój dostępnych form wsparcia dla przedsiębiorców i powstawania nowych, trwałych miejsc pracy oraz pobudzanie przedsiębiorców do dalszego inwestowania.

Kolejny cel szczegółowy „Wzmocnienie aktywności społecznej”, do osiągnięcia którego założono działania priorytetowe: „Wspieranie inicjatyw oddolnych” i „Wzmocnienie integracji mieszkańców”, to odpowiedź na potrzebę budowania zaangażowania mieszkańców w rozwój gminy oraz wzrost poczucia tożsamości z miejscem, w którym mieszkają. Cel ten odnosi się także do jednej ze zdiagnozowanych przyczyn problemu kluczowego, jaką jest „Niewystarczająca aktywność społeczna mieszkańców”. Jednym ze sposobów budowania zaangażowania mieszkańców w rozwój gminy oraz wzrostu poczucia tożsamości z tym miejscem będzie rozwój działalności świetlic na terenie gminy. Ważną rolę w pobudzaniu aktywności mieszkańców odegra wsparcie sektora ekonomii społecznej, opartego na takich wartościach jak solidarność, partycypacja i samorządność.

Cel szczegółowy „Poprawa warunków mieszkaniowych”, do osiągnięcia którego założono realizację działań priorytetowych: „Rozwój infrastruktury komunalnej” i „Ograniczenie niskiej emisji”, to odpowiedź na potrzebę wzmocnienia atrakcyjności gminy w celu osiedlania się potencjalnych nowych mieszkańców oraz zatrzymania rdzennych mieszkańców gminy. Cel ten odnosi się także do jednej ze zdiagnozowanych przyczyn problemu kluczowego, jaką jest „Niedostateczny stan oraz dostępność do infrastruktury publicznej”. Konieczne jest zadbanie o wysoki poziom przestrzeni, infrastruktury ogólnodostępnej, usług publicznych. W celu ochrony środowiska i ograniczania niskiej emisji, konieczne będzie wdrażanie działań mających na celu zmniejszenie zapotrzebowania na energię oraz wykorzystanie działań mających na celu wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE).

Cel strategiczny „Rozwój usług publicznych”, do osiągnięcia którego założono realizację działań priorytetowych: „Cyfryzacja” oraz „Zagospodarowanie czasu wolnego” są odpowiedziami na potrzeby mieszkańców związane z poprawą funkcjonalności przestrzeni. Szansą na rozwój gminy i polepszenie jakości życia mieszkańców, jest stworzenie możliwości załatwiania zdalnie spraw administracyjnych, a także stworzenie warunków do pracy zdalnej. Rozwój turystyki usług czasu wolnego możliwy będzie m.in. dzięki wsparciu dla rozwoju i modernizacji infrastruktury okołoturystycznej. Podejmowane będą działania w celu rozwoju oferty rekreacyjnej, m.in. związane z budową ciągów pieszych i tras rowerowych.

Cele strategiczne i szczegółowe, a także działania priorytetowe zostały wypracowane przez zewnętrznego Wykonawcę dokumentu, w ścisłej współpracy z przedstawicielami samorządu lokalnego oraz mieszkańcami i ich przedstawicielami. Obejmują one wielowymiarowe aspekty funkcjonowania gminy w kontekście społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym. Łącznie są warunkiem realizacji założonej wizji rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz. Rozwój przedsiębiorczości osiągnięty poprzez wspieranie start-upów

i przedsiębiorczości społecznej, a także wykorzystanie potencjału rolniczego, w połączeniu ze wzmocnieniem aktywności społecznej mieszkańców osiągniętym przez wspieranie inicjatyw oddolnych oraz wzmocnienie integracji mieszkańców, wpłyną na wzrost dochodów mieszkańców (cel strategiczny nr 1). Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury komunalnej oraz ograniczenie niskiej emisji wraz z rozwojem usług publicznych osiągniętych poprzez cyfryzację i zagospodarowanie czasu wolnego, pozwolą na stworzenie wizerunku gminy jako atrakcyjnego miejsca do zamieszkania (cel strategiczny nr 2). Osiągnięcie założonych celów strategicznych będzie drogą dojścia do stanu docelowego, jakim jest *Gmina Skalmierz miejscem o wysokim poziomie życia i zintegrowania mieszkańców*.

4) Czy osiągnięcie celów strategicznych i szczegółowych jest realne?

Niezbędnym warunkiem właściwego planowania strategicznego jest możliwie szeroki udział różnych grup interesariuszy w procesie tworzenia dokumentu strategicznego. Prace nad Strategią oparte były nie tylko o wiedzę i doświadczenia władz lokalnych, pracowników Urzędu Miasta i Gminy w Skalmierzu, Radnych Miejskich i podmiotu zewnętrznego opracowującego dokument, ale też mieszkańców i ich przedstawicieli. Partycypacyjne podejście daje szansę osiągnięcia zamierzonych celów i urzeczywistnienia założonej wizji.

5) Czy przyjęty zestaw wskaźników monitoringu umożliwi obserwowanie postępu realizacji założonych celów strategicznych

Określony w projekcie Strategii system monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a w razie potrzeby na wprowadzenie niezbędnych korekt oraz aktualizacji dokumentu. Zakres monitoringu i ewaluacji Strategii wyznaczają określone w niej cele strategiczne, działania priorytetowe oraz zaplanowane zadania i projekty strategiczne. Monitoring Strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym oraz rzeczowym. W każdym projekcie strategicznym określono cel strategiczny, w który ten projekt się wpisuje oraz wskaźniki produktu i rezultatu. Dodatkowo określono wskaźniki mierzalności rozwoju gminy.

6) Czy dokonano hierarchizacji i wskazano projekty flagowe?

W dokumencie wskazano plan operacyjny, na który składają się: wizja, misja, cele strategiczne i dla każdego z nich po dwa cele szczegółowe, a dla tych z kolei działania priorytetowe, w ramach których wskazano ogólne zadania do realizacji. W ramach działań przedstawiono konkretne zadania, a po przeprowadzeniu hierarchizacji planowanych przedsięwzięć wskazano konkretne i uszczegółowione projekty strategiczne. Strategia

przedstawia 5 projektów strategicznych (flagowych), które są kluczowe do osiągnięcia założeń, najważniejsze i najpilniejsze do realizacji na obszarze gminy we wskazanym okresie – przedstawiono dla nich ramy finansowe oraz plan finansowania.

7) Czy dokument jest czytelny i zachowana została jego logika? Czy opracowany został w sposób zrozumiały i dostępny?

Tak, dokument jest czytelny, jego struktura została w sposób logiczny i czytelny podzielona na rozdziały i podrozdziały, osobno przedstawiono część wprowadzającą, wnioski z Diagnozy, część programową, wymiar przestrzenny polityki rozwoju, system realizacji Strategii, mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny Strategii oraz podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Dokument sporządzony został czcionką bezszeryfową, odpowiednio dużą (poza tabelami rozmiar 12), między akapitami zachowano odpowiednie odstępy, każdy główny rozdział rozpoczyna się od nowej strony. Sprawdzenia Poprawność językowa oraz edycyjna dokumentu została sprawdzona przez korektora tekstów – osobę, która posiada odpowiednie kompetencje w tym zakresie oraz przez kilka osób zaangażowanych w jego powstanie.

3. Weryfikacja założeń Strategii wobec zapisów dokumentów wyższego rzędu

Strategia rozwoju odnosząc się w swych założeniach (celach głównych, strategicznych i działaniach priorytetowych) do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze gminy, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju jednostki), a także dokumentów wyższego szczebla, regulujących działania w przedmiotowym obszarze. W związku z tym komplementarność z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji Strategii.

Oceny spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu dokonano bezpośrednio w dokumencie. Ocena ta odnosiła się do następujących dokumentów:

1) Na szczeblu międzynarodowym i krajowym:

- *Agenda 2030 na rzecz Zrównoważonego Rozwoju;*
- *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;*
- *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030;*
- *Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności;*
- *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030;*
- *Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej;*
- *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030;*
- *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030;*
- *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły;*
- *Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju;*
- *Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły;*
- *Plan przeciwdziałania skutkom suszy.*

2) Na szczeblu regionalnym:

- *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+;*
- *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.*

Dodatkowo w dokumencie dokonano oceny spójności z najważniejszymi dokumentami planistycznymi na poziomie gminy: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Skalbmierz*, *Programem Rewitalizacji dla Gminy Skalbmierz*, *Programem Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Skalbmierz na lata 2017–2024* oraz *Strategią rozwoju elektromobilności dla Gminy Skalbmierz na lata 2019–2039*.

Sprawdzenie zgodności założeń Strategii z dokumentami wyższego rzędu wykazało pełne powiązanie z tymi dokumentami, a część założonych w Strategii celów bezpośrednio przyczyni się do realizacji założeń opracowań regionalnych i krajowych.

Podsumowanie

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Skalmierz na lata 2022–2030 oraz przeprowadzony proces jej tworzenia spełniają wszystkie podstawowe kryteria ewaluacyjne. Dokument został przeprowadzony przy współpracy podmiotu zewnętrznego, przedstawicieli władz lokalnych, pracowników instytucji publicznych oraz mieszkańców i ich przedstawicieli. Interesariusze mogli wyrażać swoje potrzeby, opinie i uwagi w badaniu ankietowym, podczas spotkań oraz w procesie konsultacji społecznych. Z związku z tym należy stwierdzić, że dokument stanowi odpowiedź na oczekiwania i potrzeby miejscowej społeczności.

Nie odnotowano uchybień proceduralnych, dokument powstał zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz rekomendacjami Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, zawartymi w opracowaniu *Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny*. Pomimo trudnej sytuacji wywołanej pandemią COVID-19, zapewniono możliwie najwyższy udział mieszkańców gminy i ich przedstawicieli w tworzeniu dokumentu.

W systemie realizacji Strategii można zauważyć podejście horyzontalne, tzn. cele szczegółowe dotyczą kilku sfer, z tego też względu niektóre projekty przewidziane są do realizacji w ramach interdyscyplinarnej współpracy kilku podmiotów. Strategia uwzględnia wszystkie elementy wynikające z *Ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r., poz. 1378), w tym w szczególności zawiera opis OSI wojewódzkich i lokalnych, model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.

Mając na uwadze powyższe – uznaje się, że zadania i projekty przewidziane do realizacji w ramach Strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Założenia są trafne i spójne, a cele odpowiadają na zdiagnozowane problemy, potencjały i wyzwania rozwojowe.

Spis tabel

Tabela 1 Rejestr zgłoszonych uwag do projektu Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030	8
Tabela 2 Rejestr uwag, wynikających z opinii Zarządu województwa świętokrzyskiego do projektu Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skalbmierz na lata 2022–2030.....	10